

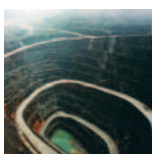
leguves rūpniecība: svētība vai **lāsts**?

Kalnrūpniecības ietekme uz vidi

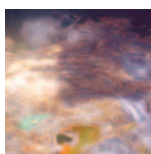
Kalnrūpniecība ir minerālresuru iegūšanas process no zemes. Šie resursi, piemēram, ir zelts, sudrabs, dimanti, varš, platīns, urāns, boksīts un ogles. Šī faktu lapa informē par kalnrūpniecības būtiskākajiem ietekmes uz vidi aspektiem.

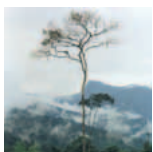
Vietējo kopienu pārstāvji skatās un Janakohaminu Peru ziemeļu daļā. Tās ir vienas no pasaulē lielākajām zelta raktuvēm. © sjoerd panhuysen

Brīvostas raktuves Indonēzijā.

Lihiras zelta raktuves Papua-Jaungvinejā.
© simon divecha, mpi

Kolumbijas bioloģiskā daudzveidība.
© terence freitas, project underground

Būtiskākās ietekmes

Ar kalnrūpniecību saistīto darbību ietekme uz vidi var būt izteikti negatīva:

- Atkritumi, kas bieži vien satur smagos metālus un ķīmiskās vielas, var nopietni saindēt pazemes un virszemes ūdeņus. It īpaši attīstības valstīs, raktuvju tuvumā dzīvojošās kopienas ir atkarīgas no dzeramā ūdens pieejamības savu pamatvajadzību nodrošināšanai. Toksisku vielu noplūdes apdraud kopienu iztiku un bioloģisko daudzveidību.
- Vietās ar bagātīgu ekosistēmu, kalnrūpniecības ietekmē bioloģiskā daudzveidība var tikt zaudēta. Piemēram, kalnrūpniecība Okapi rezervātā Kongo Demokrātiskajā Republikā kļūst par ierakstiem, ko izmanto mobilo telefonu un citu elektroierīču kondensatoros, izraisot gorillu populācijas masveidīgu samazināšanos. It īpaši atklātā tipa raktuves var fiziski iznīcināt plašas teritorijas ar augstu bioloģisko daudzveidību.
- Lielākajā daļā kalnrūpniecības procesu ir vajadzīgs milzīgs daudzums ūdens, lai no smiltīm un akmeņiem atdalītu vērtīgos metālus vai minerālus. Tas pazemina ūdens līmeni, tādējādi apgrūtinot pieeju ūdens resursiem bez īpaša tehniskā aprikojuma. Ar lauksaimniecību nodarbojošās kopienas Čīlē stipri protestē pret vara un zelta raktuvju paplašināšanos, jo to darbība izraisa ūdens nepietiekamību.
- Saistībā ar urāna iegūšanu cilvēki var tikt pakļauti kaitīgām radioaktivitātes devām gan ieguves procesā, transportēšanā, lietošanā, gan atkritumu apglabāšanā (šīs ietekmes ir papildus tiem nepārprotamajiem riskiem, kas saistīti ar atombumbu radīšanu un avārijām atomelektrostacijās). Piemēram, NVO veiktie pētījumi ir pierādījuši, ka Franču uzņēmuma - giganta Areva veiktā urāna iegūšana ir izraisījusi pazemes ūdeņu saindēšanu ar radioaktīvām vielām Nigērijā.

Zelta raktuvju izraisītais posts

Zelta iegūšanas procesa negatīvā ietekme uz vidi ir vispārzināma. Lai gan ir iespējami dažādi tehnoloģiski risinājumi, tomēr zelta iegūšanas procesā visbiežāk tiek izmantots dzīvsudrabs un cianīds, jo šie risinājumi ir lētākie. Dažas zelta ieguves kompānijas toksiskos atkritumus pa tiešo izgāž upēs vai okeānos, taču citos gadījumos toksiskie atkritumi ūdenī nonāk avāriju rezultātā. Dažādas avārijas notiek visā pasaulē:

- 2000. gadā no Baija Mare Aurulas zelta raktuvēm Rumānijas ziemeļrietumos izplūda cianīds un citas toksiskas vielas. Inde nogalināja visu dzīvību Tiszā, kas ir Ungārijas otrā lielākā upe. Tas bija viena no vissmagākajiem upju piesārņošanas gadījumiem visā Eiropas vēsturē.
- Laika periodā no 1996. līdz 2003. gadam zelta ieguves kompānija Newmont no ASV ik dienas izgāza ap 2.000 tonnu dzīvsudrabu saturošu raktuvju atkritumu Bujatas līcī Ziemeļsulavesi provincē Indonēzijā. Zivis tika saindētas un vietējiem iedzīvotājiem radās dažādas veselības problēmas – sākot no ādas slimībām un uzpampumiem, kā arī bija sūdzības par nervu sistēmas darbības traucējumiem. 2004. gadā veikts pētījums, ko pasūtīja Indonēzijas valdība, parādīja, ka ūdens Bujata līcī satur pārāk daudz arsēnu un dzīvsudrabu. Šāda zemūdens atkritumu izmešanas tehnoloģija ASV, Kanādā un Austrālijā ir aizliegta, taču rietumu kompānijas joprojām to pielieto attīstības valstīs.

BŪTISKA IETEKME UZ VIDU	IEGUVE	POSTI	BIOLOĢISKĀ DAUDZVEIDĪBA	
			KALNRŪPniecība	ŪDENS

Slēgtās raktuves: mīna ar laika degli

Raktuvju radītie draudi ar raktuvju slēgšanu nebeidzas. Slēgti un pamesti objekti var būt ekoloģiska bumba ar laika degli, jo kompānijas un valdības ir parādījušas savu negribīgumu satīrīt toksīnus šajās zonās atstājot bīstamu mantojumu, kas var izplatīties apkārtnējā vidē.

Piemēram, Filipīnās lauku teritorijās ir ap 800 pamestu raktuvju, kas tiek piegružotas, taču valdība šai problēmai nepievēš pietiekamu uzmanību. Viena no galvenajām pamesto metāla un ogļu raktuvju radītajām vides problēmām ir skābju noplūdes un skābi saturoša ūdens iztecēšana no (visbiežāk) pamestām raktuvēm.

Rapu Rapu sala

Austrāliešu kalnrūpniecības uzņēmumam Lafayette ir vara un zelta raktuves Rapu Rapu salā Filipīnās. Nīderlandes banka ABN Amro ir viena no galvenajām šī projekta finansētājām. Divas cianīda noplūdes 2005. gadā izraisīja dažādu jūras organismu bojāeju tuvējās upju pietiekās. Vietējie zvejnieki nevarēja pārdot savas zivis, jo klienti baidījās saindēties ar cianīdu un dzīvsudrabu. Un tiešām, laboratorijā pārbaudot krastā izskaloto mirušo pundurvaļu un delfīna aknas, tika konstatēts dzīvsudrabs toksiskā koncentrācijā. Kompānija noliedza dzīvsudraba izmantošanu, taču nemaz nebija veikusi analīzes par to, vai dzīvsudrabs nebija viņu raktuvēs iegūstamajā rūdā. Lafayette kompānija tā arī vēl šodien nav radusi risinājumu, lai novērstu skābju noteces no raktuvēm. Zinātnieki un raktuvju eksperti apgalvo, ka šis ir viens no lielākajiem apdraudējumiem trauklajai Rapu Rapu salai. Faktu izpētes misija, kas tika organizēta pēc Filipīnu valdības pieprasījuma, 2006. gadā pieprasīja stingrāku valdības regulējumu un monitoringu, lai aizkavētu bezatbildīgi rīkojošās kalnrūpniecības kompānijas.

Globālā ogļu nasta

Ogļu sadedzināšana un ieguve, kas lielākoties tiek darīts elektrības ražošanai, par 20-25 % ir atbildīga globālajām klimata pārmaiņām. Eiropā ir plānotas daudzas jaunas ogļu elektrostacijas, tādējādi paātrinot klimata pārmaiņas. Lielākajā daļā Ķīnas pilsētu tieši ogļu elektrostacijas un citi rūpniecības uzņēmumi ir galvenie gaisa piesārņojuma avoti izraisot milzīgas veselības problēmas.

Kalnrūpniecības loma attīstības valstīsKalnrūpniecība var nodarīt būtisku kaitējumu sociālajai attīstībai un dabas videi raktuvju tuvākajā apkārtnē. Attīstības valstu valdībām bieži trūkst kapacitātes nodrošināt atbilstošas regulas un monitoringu, lai nodrošinātu sociālo un vides labklājību.

Ekonomiski attīstīto Rietumu valstu valdībām un kompānijām tas ir jāapzinās un atbilstoši jārikojas, lai izvairītos no šiem postījumiem. Tām jāpārliecinās, ka kalnrūpniecības projekti ir sociāli pieņemami (tai skaitā nodrošinot vietējo kopienu brīvu, iepriekšēju un informēta piekrišanu), un tiek pielietota labākā vides prakse.

Brīva, iepriekšēja un informēta piekrišana nozīmē, ka ar vietējām kopienām (tai skaitā sievietēm) tiek veidotas vienlīdzīgas un uz savstarpēju cieņu balstītas attiecības. Tās sākas atzīstot vietējo kopienu tiesības uz viņu zemi un resursiem. ‘Brīva’ nozīmē, ka nevienam nevajadzētu piespiest vai manipulēt. ‘Iepriekšēja’ nozīmē savlaicīgu konsultēšanos par plānotajām aktivitātēm. ‘Informēta’ nozīmē, ka informācija par plānotajām aktivitātēm ir pieejama un tā ir pasniegta saprotamā formā. ‘Piekrišana’ nozīmē kopienas apstiprinājumu plānotajām aktivitātēm.

Mūsu prasības

Ieguves rūpniecībai ir jāpārtrauc postīt vidi un graut cilvēku dzīves visā pasaulē. Būtu jānosaka aizliegums visiem jaunajiem projektiem, kamēr pilnībā netiek nodrošināta brīva, iepriekšēja un informēta piekrišana šīm darbībām no vietējo kopienu puses.

Eiropas Savienības valstīm, Eiropas Komisijai un starptautiskajām finanšu institūcijām ir jābeidz izmantot starptautisko palīdzības finansējumu un citus publiskos resursus ogļu un urāna ieguvei. Privātajām bankām un pensiju fondiem jābeidz investēt ogļu un urāna ieguves projektos. Tāpat tām jābeidz atbalstīt arī citus kalnrūpniecības projektus, kur netiek nodrošināta brīva, iepriekšēja un informēta piekrišana šīm darbībām no vietējo kopienu puses.

Informācijas avoti

www.minesandcommunities.org | www.nodirtygold.org | Walhi (FoE Indonesia): http://www.walhi.or.id/eng/buyat_team_summary | World Bank, report ‘Cost of pollution in China’, July 2007. | World Bank, report ‘Extractive industries and sustainable development’, 2005. | World Watch Institute, report ‘State of the world 2003’, 2004. | IUCN-CEESE, Alert on mining in the Philippines, 2007. | World Resources Institute, report ‘Navigating the numbers’, 2005.

